

वत्सः काण्वः। अग्निः । गायत्री, १ प्रतिष्ठा, २ वर्धमाना, १० त्रिष्टुप् ।

त्वमग्ने व्रतपा असि देव आ मर्त्येष्वाम् । त्वं यज्ञेष्वीड्यः ॥ ८.०११.०१

अग्ने- पावक सत्क्रतो । त्वम् । व्रतपाः- धर्मपालको नियतिपालको वा । असि- भवसि । मर्त्येषु- मनुष्येषु । देवः । त्वम् । यज्ञेषु । आ- आभिमुख्येन । ईड्यः- स्तुत्यः ॥१॥

त्वमसि प्रशस्यो विदथेषु सहन्त्य । अग्ने रथीरध्वराणाम् ॥ ८.०११.०२

सहन्त्य- हे सहनशील । त्वम् । विदथेषु- उपासनेषु । प्रशस्यः- स्तुत्यः । अग्ने- पावक सर्वभूतहितक्रतो । अध्वराणाम्- ध्वररहितकर्मणां सर्वभूतहितकर्मणाम् । रथीः- नेतासि ॥२॥

स त्वमस्मदप द्विषौ युयोधि जातवेदः । अदेवीरग्ने अरातीः ॥ ८.०११.०३

जातवेदः- हे जातविद्य । सः- असौ । त्वम् । अस्मत्- अस्मत्तः । द्विषः- शत्रून् । द्वेषभावनानि वा । अप युयोधि- पृथक्कुरु । अग्ने । अदेवीः- अन्धकारमयीः । अरातीः- लोभभावनाः । युयोधि ॥३॥

अन्ति चित्सन्तमहं यज्ञं मर्तस्य रिपोः । नोप वेषि जातवेदः ॥ ८.०११.०४

जातवेदः- हे जातविद्य । अन्ति चित्- अन्तिकेपि । सन्तम्- भवत् । मर्तस्य रिपोः- मनुष्यशत्रोः । यज्ञम्- देवपूजनम् । नोप वेषि- वासुदेवो दुर्योधनकृतपूजामिव नैव कामयसे ॥४॥

मर्ता अमर्त्यस्य ते भूरि नाम मनामहे । विप्रासो जातवेदसः ॥ ८.०११.०५

विप्रासः- मेधाविनः । मर्ताः- मर्त्याः । अमर्त्यस्य । जातवेदसः- आजन्मज्ञानिनः । ते- तव । भूरि- प्रभूतानि । नाम- नामानि । मनामहे- मननं कुर्मः ॥५॥

विप्रं विप्रासोऽवसे देवं मर्तास ऊतये । अग्निं गीर्भिर्हवामहे ॥ ८.०११.०६

विप्रासः- मेधाविनः । मर्तासः- मर्त्या वयम् । अवसे- तृप्तये । ऊतये- रक्षायै । विप्रम्- मेधाविनम् । देवम्- द्योतनशीलम् । अग्निम्- पावकं सत्क्रतुम् । गीर्भिः- मन्त्रैः । हवामहे- आह्वयामः ॥६॥

आ ते वत्सो मनो यमत्परमाचित्सधस्थात्। अग्ने त्वांकामया गिरा ॥ ८.०११.०७

अग्ने । त्वांकामया- त्वदिच्छासम्पन्नया । गिरा- वाचा । परमात्- श्रेष्ठात् । चित्- एव । सदस्थात्- धाम्नः । ते- तव । उद्भूतं मनः । वत्सः- त्वद्वत्सभूत उपासकः । आ यमत्- परिवेषयति । यम परिवेषणे ॥७॥

पुरुत्रा हि सदृङ्गसि विशो विश्वा अनु प्रभुः। समत्सु त्वा हवामहे ॥ ८.०११.०८

पुरुत्रा- बहुषु । विश्वाः- सर्वाः । विशः- प्रजाः । अनु- अनुसृत्य । सदृङ्- सन्दृष्टा । प्रभुः- स्वामी । असि- भवसि । समत्सु- वृत्रैर्जनितेषु युद्धेषु । त्वा- भवन्तम् । हवामहे- आह्वयामः ॥८॥

समत्स्वग्निमवसे वाजयन्तो हवामहे। वाजेषु चित्रराधसम् ॥ ८.०११.०९

वाजयन्तः- बलं कुर्वन्तो वयम् । समत्सु- युद्धेषु । वाजेषु- गतिशीलेषु । अवसे- रक्षायै । चित्रराधसम्- विचित्रसिद्धियुक्तम् । अग्निम् । हवामहे- आह्वयामः ॥९॥

प्रत्नो हि कमीड्यो अध्वरेषु सनाच्च होता नव्यश्च सत्सि।

स्वां चाग्ने तन्वं पिप्रयस्वास्मभ्यं च सौभगमा यजस्व ॥ ८.०११.१०

प्रत्नः- पुराणः । ईड्यः- स्तुत्यः । अध्वरेषु- ध्वरविरोधकर्मसु सर्वभूतहितकर्मसु । सनाच्च- सनातनकालतः । होता- देवाह्वाता । नव्यश्च- अभिनवश्च । सत्सि- निषीदसि । अग्ने । स्वां तन्वम्- स्वकीयं देहम् । च । पिप्रयस्व- तर्पय । अस्मभ्यम्- नः । सौभगम्- सौभाग्यम् । च । आ यजस्व- यच्छ ॥१०॥